

Světová ekonomika

Ekonomická vědní disciplína, jejímž předmětem je světové hospodářství, chápané jako globální sociálně ekonomický systém s určitými specifickými prvky a tendencemi.

Pojem světová ekonomika je nutné chápat ve dvou rovinách:

- jako vědní disciplínu
- jako realitu: předmět zkoumání vědy

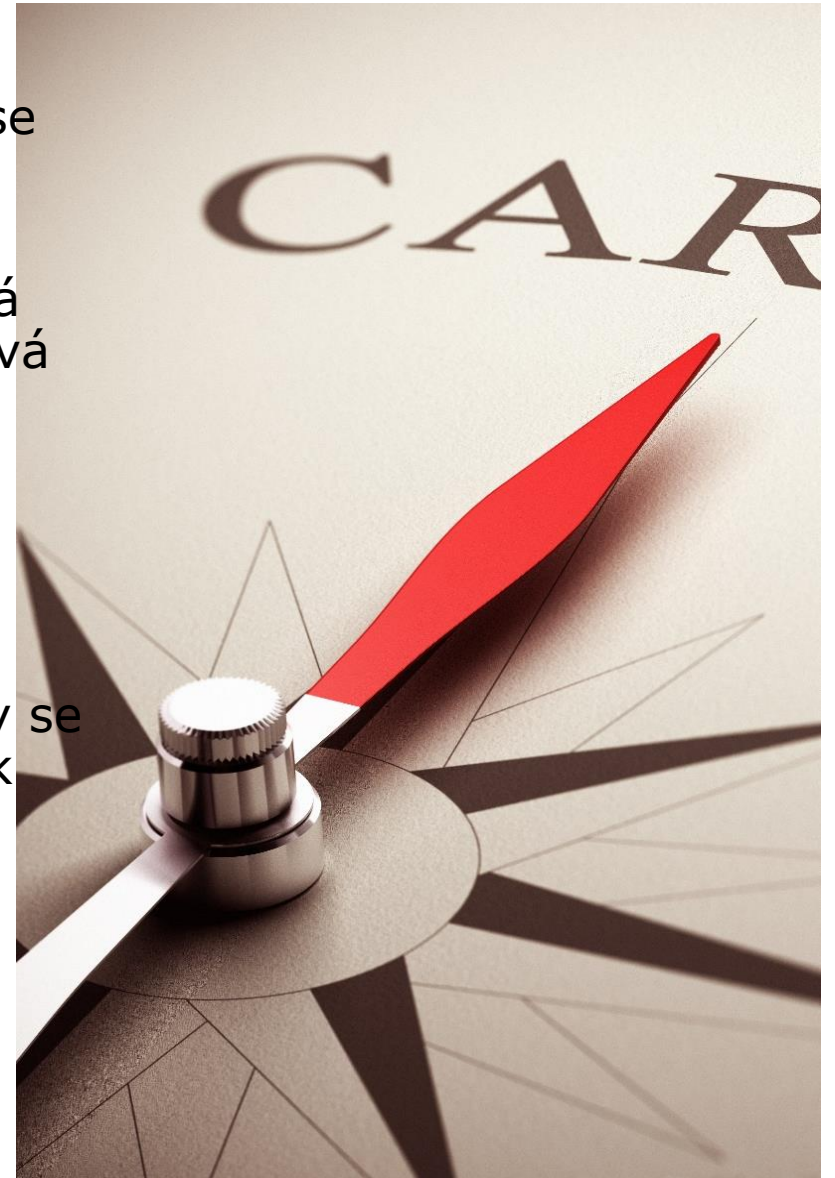
Světová ekonomika

Vědní obor

- Mladá aplikovaná vědní disciplína. Vznikla ve 20. století, kdy se část makroekonomie specializovala na procesy ve světovém hospodářství
- zkoumá realitu kolem nás, tedy světové hospodářství; zkoumá **zákonitosti** ve světovém hospodářství a vztahy, jak se světová ekonomika vyvíjí
- cílem světové ekonomiky je poznat, jak funguje světové hospodářství, čím je ovlivňované a na základě toho tvoří ekonomové **doporučení** pro hospodářskou praxi
- doporučení jsou určena pro pracovníky v oblasti zahraničního obchodu, pro vládu jednotlivých států (na jaké zahraniční trhy se má ekonomika orientovat, kam investovat kapitál, kde naopak jsou rizika v rámci mezinárodního investování apod.)

Předmět zkoumání

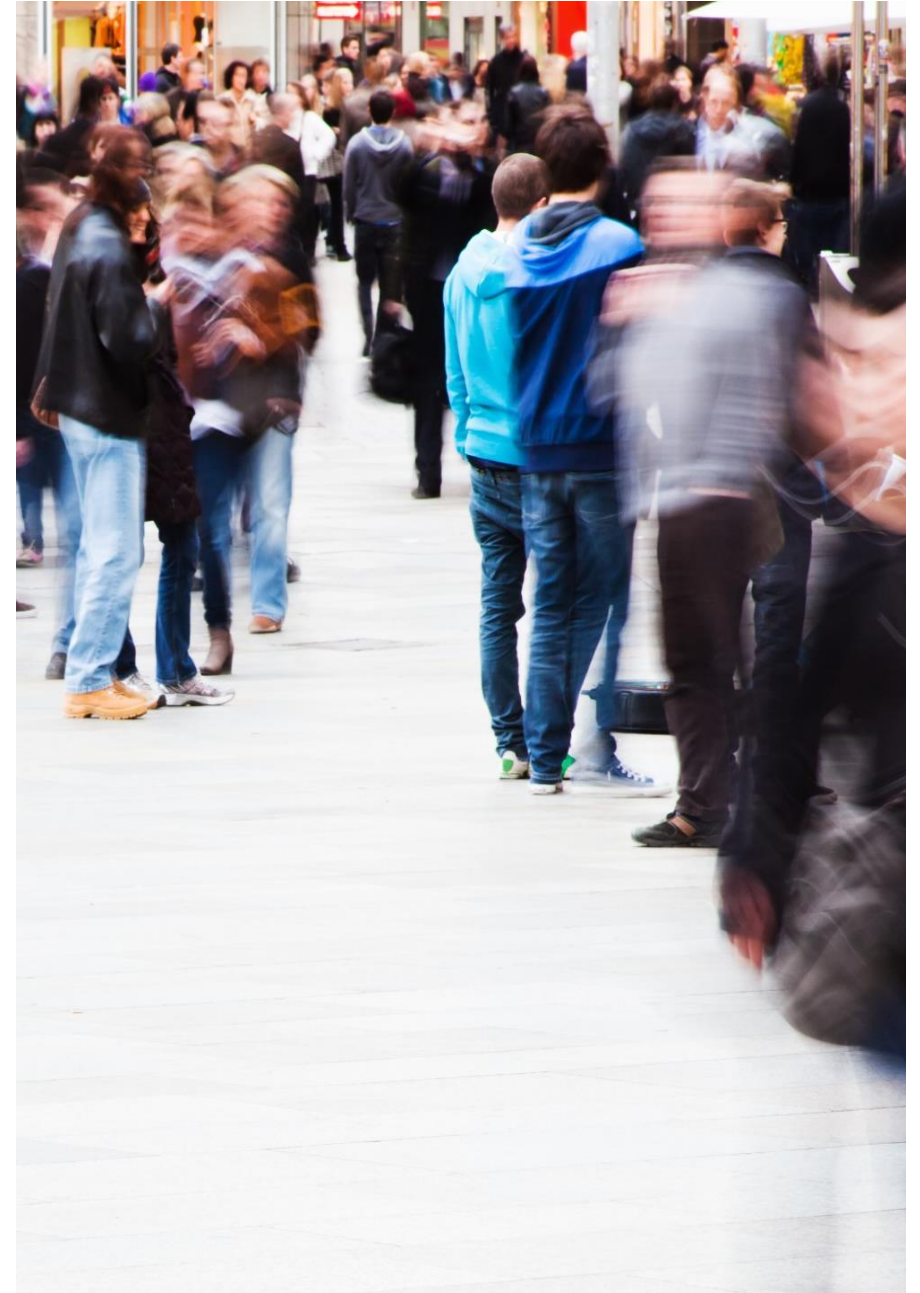
- realita, která existuje kolem nás a kterou zkoumáme, je to synonymem pro světové hospodářství

Světové hospodářství

Světové hospodářství je komplex, který zahrnuje:

- **subjekty** světového hospodářství
- ekonomické **vztahy**, které mezi těmito ekonomikami vznikají (tedy vazbami mezi nimi).

Subjekty světového hospodářství

1. jednotlivé státy a jejich národní ekonomiky

- Hrají zvláštní roli, jsou schopny tvořit legislativu a prostřednictvím legislativy mohou ovlivnit chování ostatních subjektů
- Stát je základní územní mocenská jednotka, instituce (či organizace) disponující mocí vládnout, soudit a vytvářet zákony společnosti (státu).
- Stát je vymezen státní mocí, státním lidem (státním občanstvím) a státním územím.
- Svrchovaný stát není podřízen žádné jiné (státní) moci, a to jak vnější, tak vnitřní. Stát je územní veřejnoprávní korporace.

2. transnacionální korporace = nadnárodní společnosti

- společnosti, firmy, které mají sídla ve více státech (Toyota, Siemens, ...)
- posledních 20 let jsou nejvýznamnějším subjektem, jejich význam je takový, že předstihl význam i některých menších států,
- disponují obrovskými kapitálovými zdroji, mají velké objemy zboží, ...,
- představitelé jsou schopni působit na politiky, na vlády nějakých zemí, tak, aby to odpovídalo zájmům těchto společností

Subjekty světového hospodářství

3. ostatní podniky (velké, střední, malé podniky)

- zapojují se do mezinárodních ekonomických vztahů
- poskytují služby do zahraničí
- nebo jde o finanční instituce, které poskytují úvěry nebo získávají úvěry ze zahraničí, zaměstnávají zahraniční pracovníky apod.

4. mezinárodní organizace

- nejvýznamnějšími jsou: Světová banka, Mezinárodní měnový fond, Světová obchodní organizace, Organizace spojených národů

5. integrační celky (integrační sdružení)

subjekty, které mají nadnárodní charakter

příkladem je Evropská unie (společná obchodní politika, je členem Mezinárodního měnového fondu jako celek, členem WTO jako celek, ...)

6. jednotlivé domácnosti

o prázdninách brigáda v zahraničí, spotřební nákupy v zahraničí, investování majetku v zahraničí (mezinárodní investování)

Formy ekonomických vztahů

- 1)** mezinárodní obchod – vývoz a dovoz zboží
- 2)** obchod se službami - vývoz a dovoz služeb
- 3)** mezinárodní pohyb kapitálu - mezinárodní investice (mají různé formy, způsoby, ...)
- 4)** mezinárodní pohyb pracovních sil (migrace pracovních sil) - pohyb osob, které hledají zaměstnání v jiné zemi
- 5)** mezinárodní pohyb informací a vědecko-technických poznatků - zprostředkování informací do jiné země, buď nekomerční – zahraniční studijní stáže, mezinárodní vědecké konference + komerční způsoby – prodej licencí, patentů, ...

History of International Trade:

<https://www.youtube.com/watch?v=2isPkhtCcbM>

Etapy vývoje světové ekonomiky

- 1.** Etapa formování a vzniku SE (vznik: poslední třetina 19. století)
- 2.** Etapa zotřování vztahů (1900 – 1918)
- 3.** Etapa meziválečná + válka (1918 – 1945)
- 4.** Etapa poválečná (1945 – 1990)
- 5.** Etapa současná (1990 – dosud)

Etapy vývoje světové ekonomiky

1. etapa: formování a vznik SE

SE vznikla v poslední třetině 19. století

Vznik světové ekonomiky byl podmíněn dvěma faktory.

Prvním faktorem bylo vytvoření ekonomicky samostatných subjektů – států - vzniklých většinou na národních principech.

Druhým faktorem vzniku světové ekonomiky byla prohlubující se dělba práce, kterou umožnily technické vynálezy a jejich realizace v praxi.

2. etapa: období zesilujících střetů

období od roku 1900 do konce 1. světové války

hlavním znakem je rychlý ekonomický rozvoj rozvinutých zemí a zosťující se mezinárodní rozpory mezi Velkou Británií a Francií na jedné straně, Německem a Rakousko-Uherskem na straně druhé jako zeměmi bez významného koloniálního panství.

územní dělení světa, které trvalo téměř 400 let, bylo na přelomu 19. a 20. století ukončeno, začaly sílit snahy o nové rozdělení světa, které by lépe odpovídaly poměru sil mezi rozvinutými zeměmi. Vyvrcholením rozporů mezi rozvinutými zeměmi bylo vypuknutí 1. světové války.

Etapy vývoje světové ekonomiky

3. etapa: meziválečné období

20. léta představovala úspěšné ekonomické období pro státy s tržním systémem, po krachu na newyorské burze v říjnu 1929 přešla do krize, která se vyznačovala mimořádnou hloubkou i délkou a vysokou chronickou nezaměstnaností.

30. léta a období 2. světové války velmi pomalé zotavování z krize.

v bývalém carském Rusku došlo k zásadní změně politiky – vedoucí úloha komunistické strany SSSR – centrálně plánovaná ekonomika > SE není jednotnou tržní ekonomikou. Sílí krize koloniální soustavy – národně osvobozené hnutí za svoji nezávislost.

4. etapa: poválečný vývoj

Na přelomu 40. a 50. let se po vzoru Sovětského svazu začala v některých zemích vytvářet centrálně plánovaná ekonomika. Světová ekonomika se rozdělila na dvě světové ekonomické soustavy – soustavu států s tržní ekonomikou a soustavu států s centrálně plánovanou ekonomikou.

V důsledku rozmachu národně osvobozeného hnutí v koloniích došlo v 60. letech k rozpadu koloniální soustavy. Ve světové ekonomice se začala prosazovat velmi početná skupina nových rozvojových zemí resp. rozvojových ekonomik (RE).

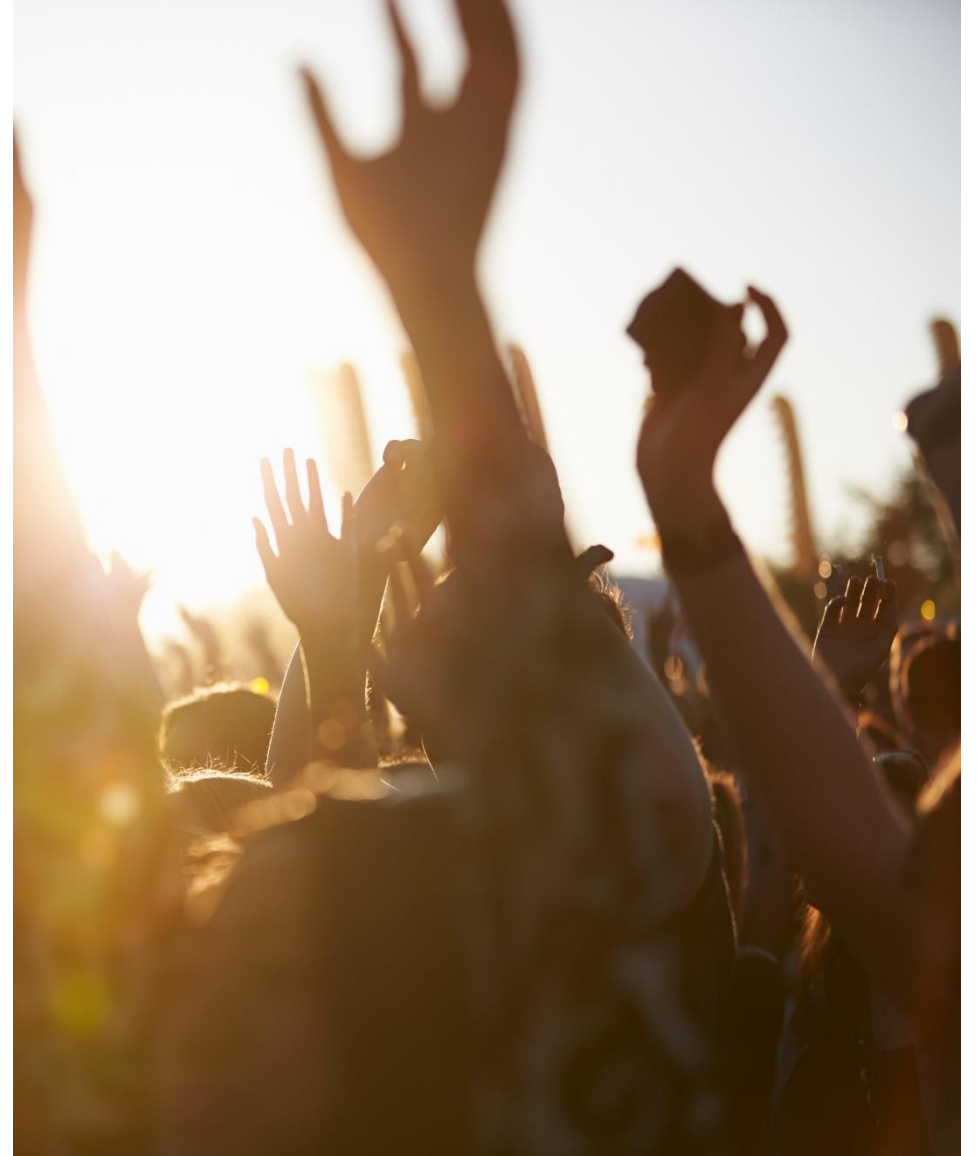
Hospodářské úspěchy Japonska vedly v 60. letech 20. století ke zformování třetího centra světového hospodářství, vznikla tzv. triáda: USA, západní Evropa a Japonsko.

Etapy vývoje světové ekonomiky

5. etapa: současnost

Současná světová ekonomika zahrnuje období od počátku 90. let 20. století.

Počátkem 90. let přestala být SE rozdělená na dvě světové ekonomické soustavy a postupně se měnila v jednotnou tržní ekonomiku. Internacionalizace světové ekonomiky přerostla v kvalitativně vyšší formu, globalizaci, s řadou pozitivních i negativních důsledků. Prohloubil se diferenciační proces probíhající mezi rozvinutými tržními ekonomikami a rozvojovými zeměmi i mezi rozvojovými zeměmi navzájem. Řešení problémů ve světovém hospodářství si vynutilo širší a účinnější mezinárodní spolupráci.

Klasifikace hlavních skupin zemí

- V obecné rovině jsou co do rozdílů ekonomických úrovní rozeznávané dvě skupiny zemí: **rozvojové země** (RZ) a **rozvinuté ekonomiky** (RE).
- RZ (někdy též označované za **rozvíjející se ekonomiky**) představují početnou skupinu 149 zemí (2010), která je vnitřně dosti nesourodá a dále členěná do rozličných podskupin. Důležitým kritériem detailnější klasifikace je **dimenze chudoby**, respektive úroveň spotřeby obyvatelstva.
- Měřítkem krajní chudoby je zpravidla hranice do 1,25 USD na osobu a den. Zde se nachází skupina (téměř 50) tzv. **nejméně rozvinutých zemí** (least developed countries), kde žije přes 1,1 mld. lidí.
- Častým kritériem je dále stupeň zahraniční zadluženosti, úroveň průmyslového rozvoje a vybavenost surovinovými a ropnými zásobami.

Klasifikace hlavních skupin zemí

- Po rozpadu socialistického bloku (zejména Sovětského svazu) byla v mezinárodních srovnáních a statistikách definována skupina (28) tzv. **tranzitivních ekonomik** (TE). Radí se tam střední a východní Evropa a státy bývalého SSSR.
- Zvláštní osobitou skupinu představují tzv. **nově industrializované asijské ekonomiky** (NIAE). Mezi ně patří Hongkong (administrativně samostatná zóna Číny), Jižní Korea, Singapur a Tchaj-wan.
- Od roku 2001 se datuje zkratka **BRIC(S)** pro skupinu velkých a úspěšně se rozvíjejících zemí, k nimž patří Brazílie, Rusko, Indie a Čína (Jižní Afrika).
- Poměrně novou a stále častěji užívanou kategorií v klasifikaci subjektů světového hospodářství jsou tzv. **vynořující se trhy** (emerging markets – EM). Do této skupiny jsou zahrnovány jak RZ, tak i TE a NIAE.

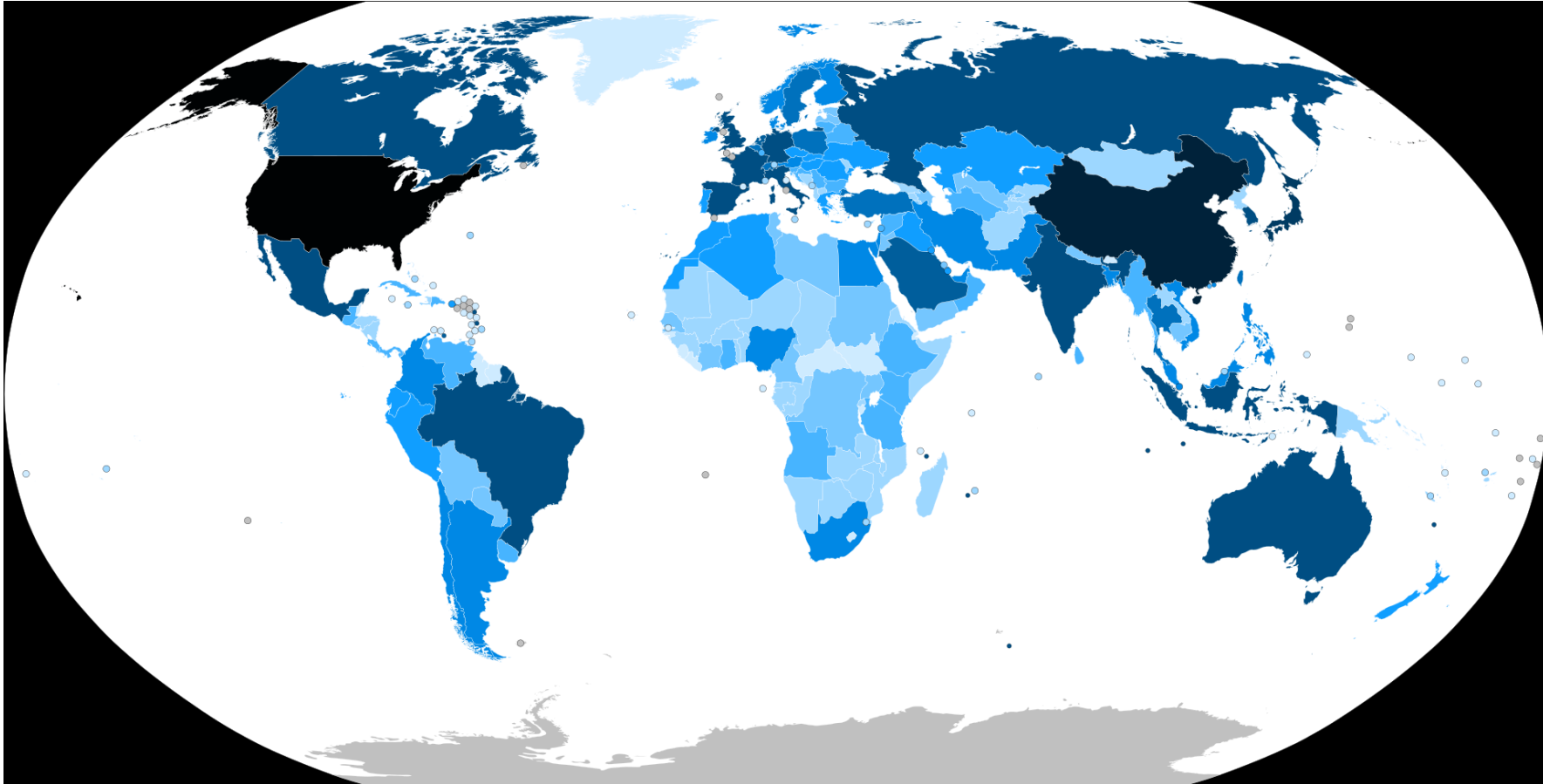
Klasifikace hlavních skupin zemí

- Země s **rozvinutou ekonomikou** se vyznačují vysokým životním standardem. Jejich ekonomiky jsou silně orientované na rozvoj služeb, podíl průmyslu na tvorbě celkového produktu se snižuje, podíl zemědělství je velmi malý.
- Rozvinuté země využívají vyspělé technologie, vyznačují se vysokou produktivitou práce a jsou centry vědecko-technického výzkumu. Vlády rozvinutých zemí nabízejí v případě potřeby pomoc ostatním zemím, samy obvykle pomoc nepotřebují.
- Největší rozvinuté ekonomiky světa (podle podílu na světovém HDP) – **tzv. skupina G7**. Tvoří ji sedm zemí: USA, Japonsko, Německo, Francie, Itálie, Velká Británie, Kanada ,
- Ostatní rozvinuté ekonomiky – ostatní země západní Evropy, dále Austrálie, Izrael, Kypr, Nový Zéland,

Vývoj světové ekonomiky v současné etapě

- V souhrnu lze říci, že koncem 20. století se zřetelně vymezují **čtyři hlavní ekonomická centra** – USA, Evropská unie, Japonsko a Čína.
- Zásadním způsobem ovlivňují globalizační procesy i směr vývoje a probíhajících změn ve světovém hospodářství.
- V souvislosti se světovými ekonomickými centry vystupuje do popředí fenomén Číny jako nastupující hospodářské síly a aktivního účastníka globalizačních procesů.
- V novější literatuře je již za další světové ekonomické centrum označována také Indie, pochopitelně s respektováním specifických rysů hospodářsko-politického systému a ekonomické úrovně.

Vývoj světové ekonomiky v současné etapě

>20 bilionů \$ 10–20 bilionů \$ 5–10 bilionů \$ 1–5 bilionů \$ 750 miliard–1 bilion \$ 500–750 miliard \$ 250–500 miliard \$ 100–250 miliard \$ 50–100 miliard \$ 25–50 miliard \$ 5–25 miliard \$ <5 miliard \$ bez dat

Největší ekonomiky světa_2020

Pořadí	Stát	v milionech \$
1.	Spojené státy americké	20 807 269
2.	Čína	14 860 775
3.	Japonsko	4 910 580
4.	Německo	3 780 553
5.	Spojené království	2 638 296
6.	Indie	2 592 583
7.	Francie	2 551 451
8.	Itálie	1 848 222
9.	Kanada	1 600 264
10.	Jižní Korea	1 586 786

Žebříček podle nominálního HDP

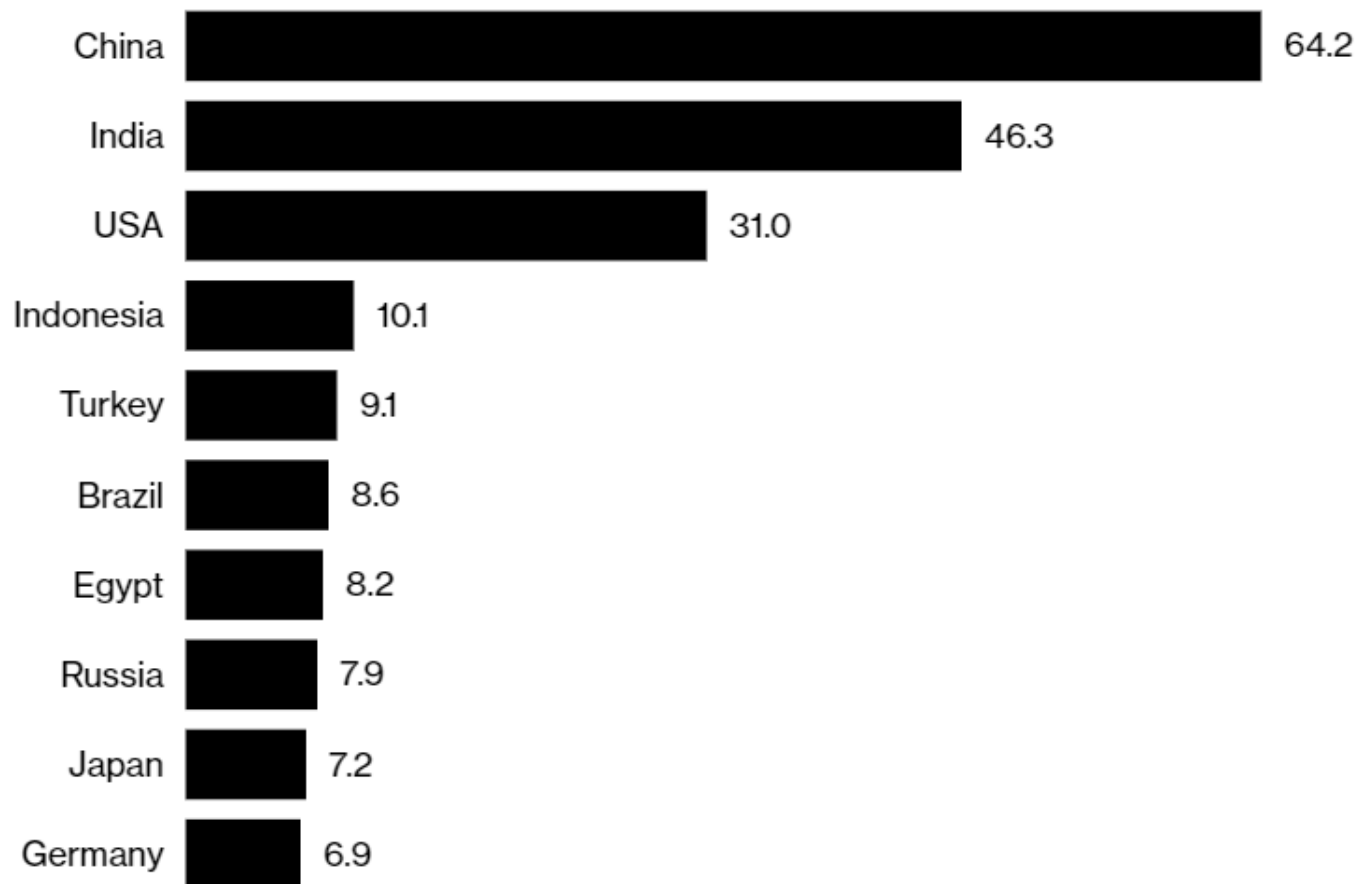
Pořadí	Stát	v milionech \$
1.	Čína	24 162 435
2.	Spojené státy americké	20 807 269
3.	Indie	8 681 303
4.	Japonsko	5 236 138
5.	Německo	4 454 498
6.	Rusko	4 021 733
7.	Indonésie	3 328 288
8.	Brazílie	3 078 901
9.	Spojené království	2 978 564
10.	Francie	2 954 196

Žebříček podle HDP v paritě kupní síly

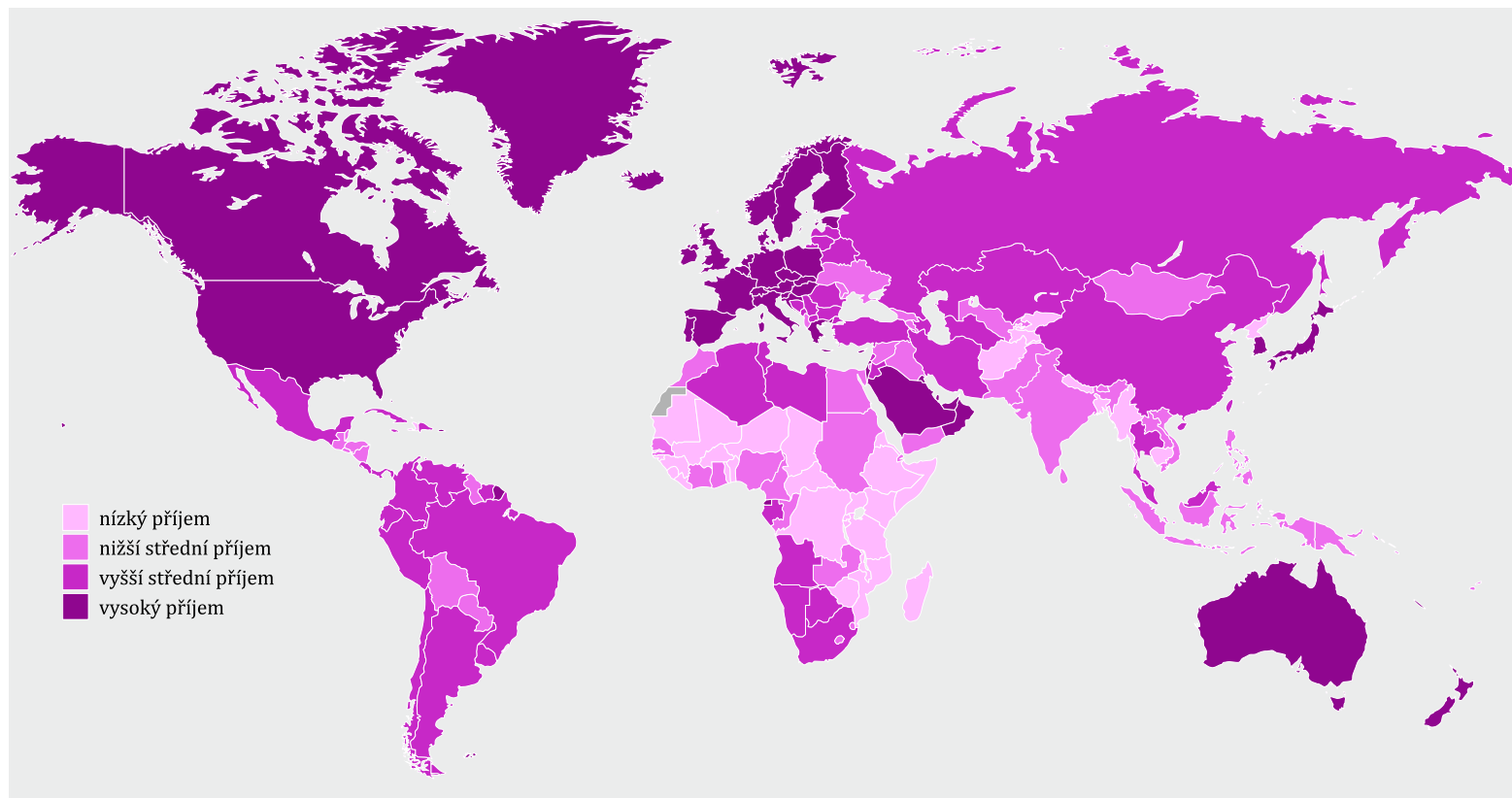
Největší ekonomiky v roce 2030

Sedm rozvojových zemí, jediná evropská

Klasifikace dle Světové banky

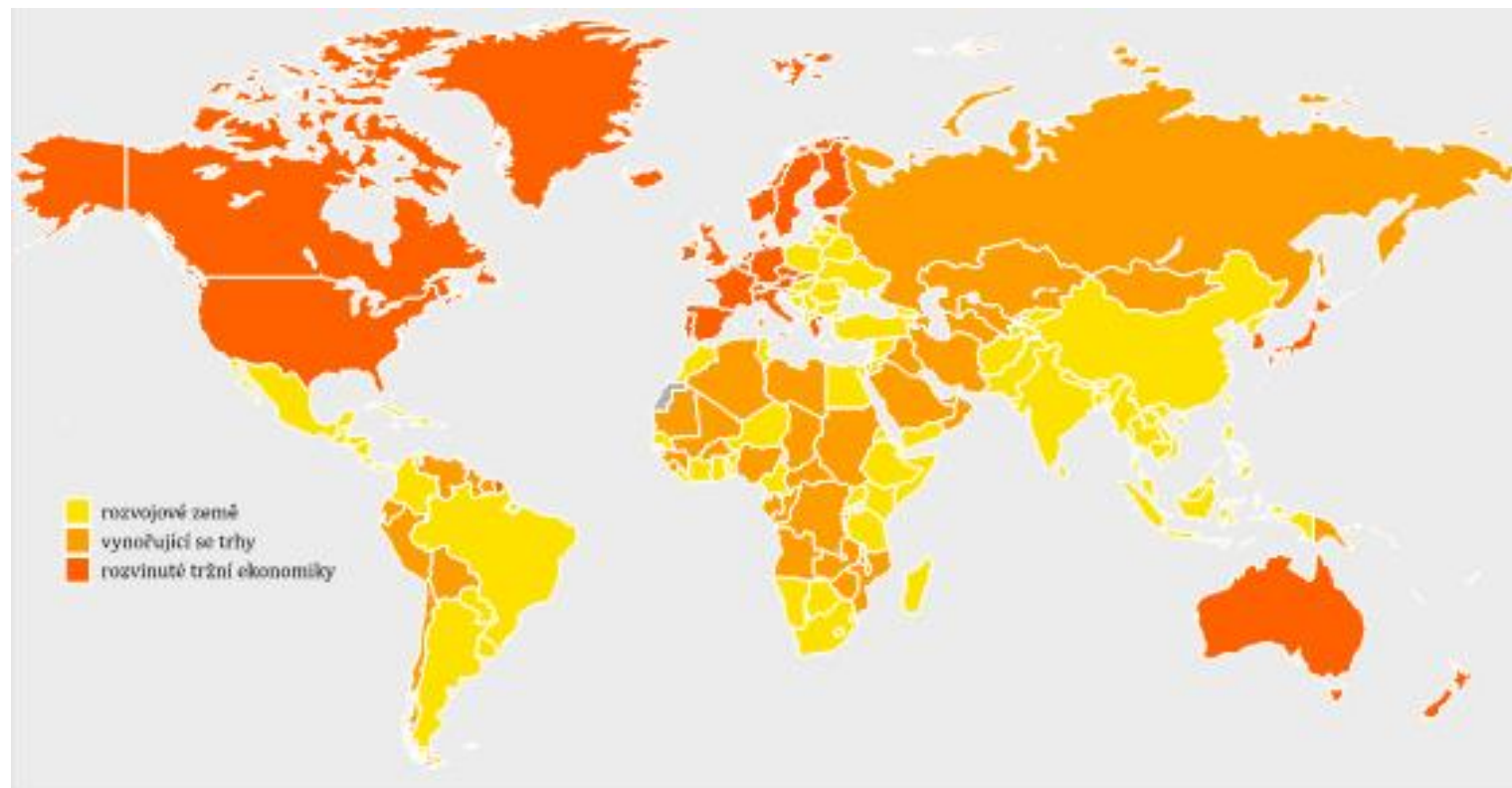
Světová banka (World Bank; WB) a její agencie používají tzv. **širší koncepti**, která považuje za klíčové kritérium pro zařazení země do skupiny rozvinutých nebo rozvojových ekonomik indikátor hrubého národního důchodu na obyvatele (GNI p. c.) v USD.

Zdroj: KOCOUREK, A., BEDNÁŘOVÁ, P. a KRAFT, J. Globalizace na prahu 21. století. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2012. ISBN 9788073729301.

Klasifikace dle MMF

Seznam vyspělých ekonomik sestavovaný Mezinárodním měnovým fondem (International Monetary Fund; IMF) je pravidelně uveřejňován v periodiku World Economic Outlook.

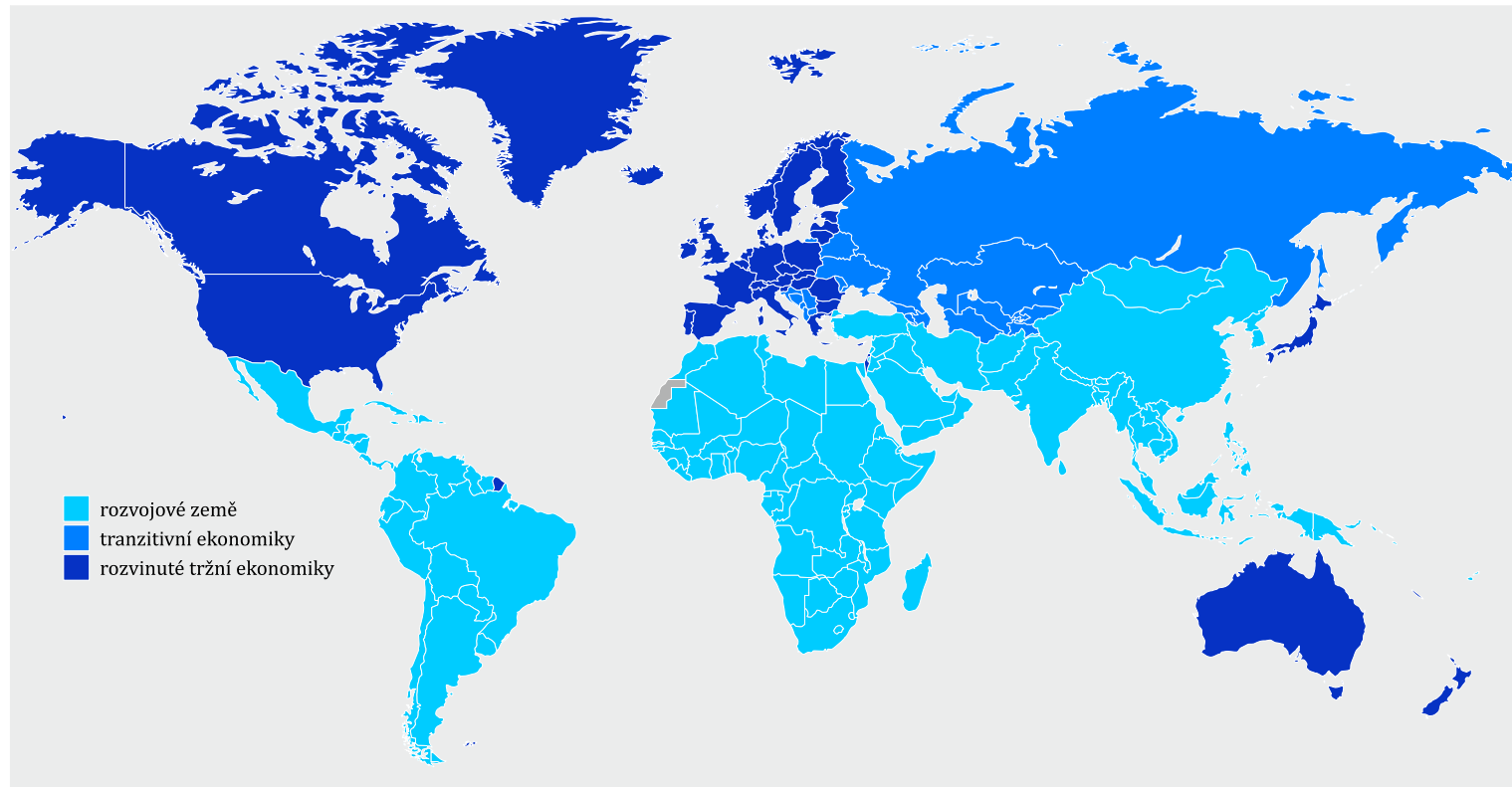
Zdroj: KOCOUREK, A., BEDNÁŘOVÁ, P. a KRAFT, J. Globalizace na prahu 21. století. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2012. ISBN 9788073729301.

Klasifikace dle UNCTAD

Konference Spojených národů pro obchod a rozvoj (*United Nations Conference on Trade and Development*; UNCTAD) a některé další agencie Organizace spojených národů (OSN) používaly pro rozdělení zemí pojetí, pro něž se vžilo označení **užší koncepce**. Pro zařazení konkrétní země mezi rozvojové ekonomiky muselo být splněno několik podmínek:

- **Kritérium politické** – jednalo se o bývalé kolonie nebo polokolonie, které vyhlásily nezávislost.
- **Kritérium ekonomické** – hospodářství země vykazovalo základní znaky typické pro rozvojovou ekonomiku, tzn. nízkou úroveň hrubého domácího produktu na obyvatele, nesoulad mezi odvětvovou strukturou produkce a zaměstnanosti, ve vnějších vztazích přetrvávající závislost na rozvinutých tržních ekonomikách a vnitřní sociálně-ekonomický dualismus nebo pluralismus.
- **Kritérium sociálně-ekonomické** – země se snažila o rozvoj tržních ekonomických vztahů, nikoli o přechod k socialistickému pojetí centrálně plánovaného hospodářství (socialistické země v tomto tzv. užším pojetí klasifikace zemí tvořily samostatnou skupinu)

Klasifikace dle UNCTAD

Zdroj: KOCOUREK, A., BEDNÁŘOVÁ, P. a KRAFT, J. *Globalizace na prahu 21. století. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2012. ISBN 9788073729301.*

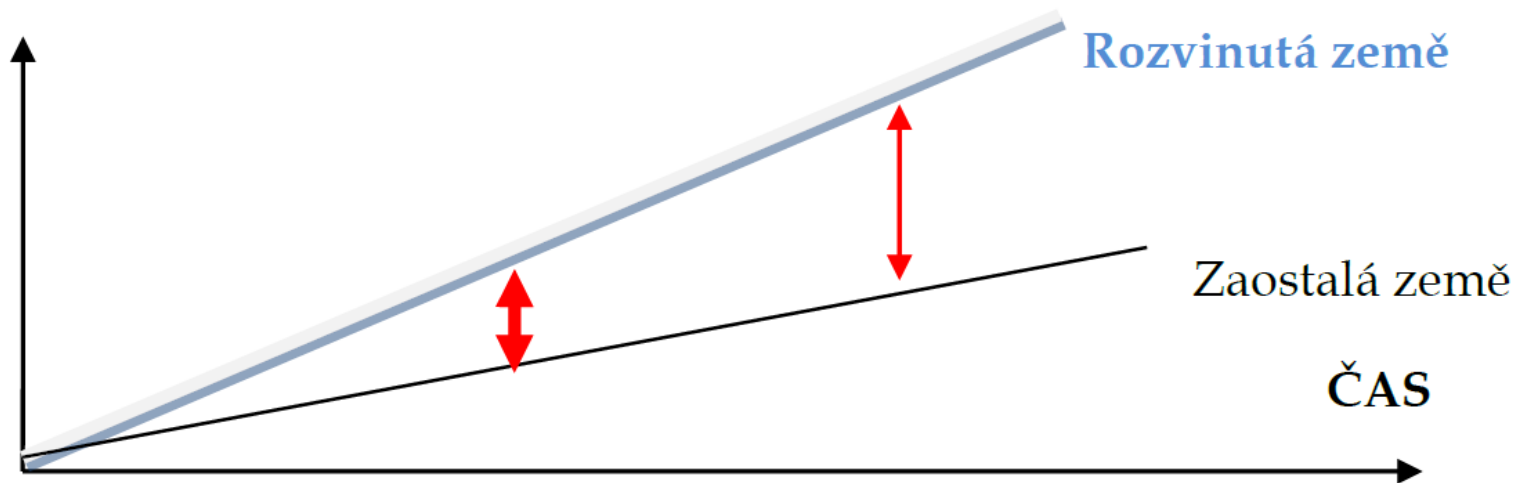
Tendence v současné světové ekonomice

Diferenciace (diferenční procesy)

- prohlubování rozdílů v ekonomické úrovni zemí (rozevírání ekonomických nůžek, GDP v rozvojových zemích roste pomaleji než v zemích rozvinutých)
- důsledek působení tržního mechanismu ve světové ekonomice (na trhu vítězí ten, kdo je silnější a konkurenceschopný)

<https://www.youtube.com/watch?v=WVI0oewxHn0&feature=youtu.be>

HDP/obyv

Tendence v současné světové ekonomice

Internacionalizace (zmezinárodnění): obecná tendence

- všestranné sblížení národů na základě postupného odbourávání různých bariér a přeměna některých původně národních jevů na jevy mezinárodní
- jevy, které byly na národní úrovni, se stávají jevy mezinárodními = každý stát má svoji kulturu, literaturu, filmy, hudbu, tím jak se šíří informace, jak se propojují vztahy mezi státy a odstraňují se překážky, tak se kultura rozšiřuje a získává mezinárodní rozměr.
- nejen v oblasti kultury, stejným způsobem se šíří i vědecké informace, zboží, národní trh přestává být dostatečně velkým a zboží se šíří dál do světa a rozšiřuje se mezinárodní obchod => Rozvoj mezinárodní dělby práce.

Internacionalizace (zmezinárodnění): ekonomická tendence

- přerůstání ekonomik přes národní hranice a rozšiřování mezinárodních ekonomických vztahů, které propojují jednotlivé ekonomiky = vztahy, které byly dříve uzavřené se řší přes hranice státu.
- obchodní vztahy se neomezují jen v rámci jednoho státu, ale rozvíjí se mezinárodní obchod. - - investoři investují nejen v rámci jedné ekonomiky, ale mohou investovat i za hranice jiné země,
- v případě internacionalizace se mohou státy chovat různým způsobem. Mohou ji podporovat nebo ji naopak bránit. Podpora internacionalizace (celní politika, například Schengenský prostor, podpora rozvoje zahraničního obchodu, podpora mezinárodních sil). Zábrany internacionalizace (stanovení velmi vysokých dovozních cel, stanovení obchodního embarga, pohyb osob omezen zavedením víz)

Tendence v současné světové ekonomice

Interdependence (vzájemná závislost zemí, důsledek internacionalizace)

- Považuje se za druhou stránku internacionalizace. Vždy, když se rozšiřuje mezinárodní dělba práce a rozvíjejí ekonomické vztahy, tak vzniká vzájemná závislost států na sobě. Např. rozvíjeli se mezinárodní obchod, vzniká závislost exportéra na zemi, kam vyváží výrobky. Hypoteční krize, rozšiřovala se do všech zemí. Původně se to týkalo jen USA, ale v důsledku toho, že země jsou na sobě závislé, tak se to dotklo i Německé ekonomiky, která byla na USA závislá. Na německé ekonomice byly závislé zase jiné ekonomiky, včetně české. -> Dotklo se to téměř celé světové ekonomiky.
- Typy závislosti: obchodní (vývozce je závislý na svých odbytích), surovinová, potravinová, technologická, finanční.

Regionalismus

- Vzniká až v posledních 20 letech, proces, ve kterém se některé geografické části světové ekonomiky vzájemně sbližují a propojují se rychleji než ostatních
- vznik makroregionů, regionů a mikroregionů
- Regionalismus = přechod mezi internacionalizací až integrací.
- Makroregiony ve světové ekonomice: Evropský makroregion (EU), Severoamerický makroregion (USA), Asijsko-tichomořský makroregion (Japonsko)
- Nová centra: Čína, Indie, Rusko

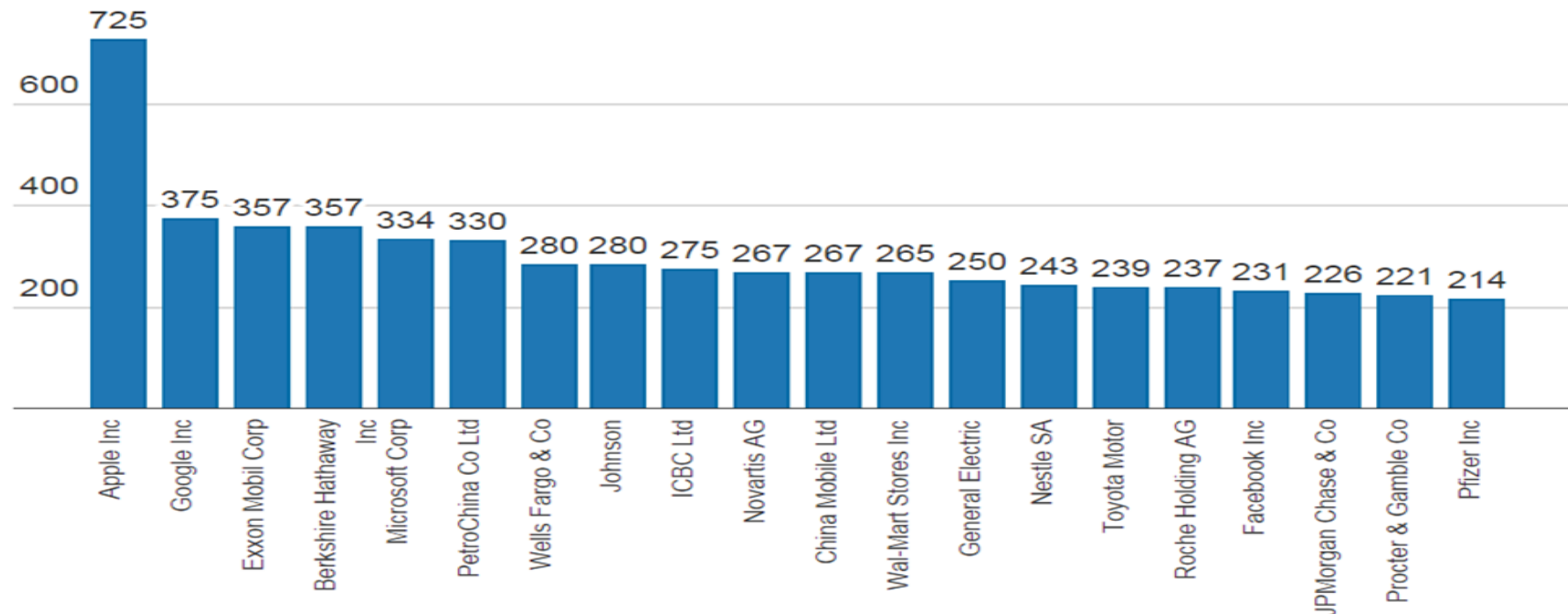
Tendence v současné světové ekonomice

Transnacionalizace – rostoucí síla nadnárodních společností (transnacionálních korporací)

- Transnacionální instituce se staly největším subjektem v oblasti mezinárodního obchodu

The 20 Top Global Companies

Market capitalization in \$, billions

Source: [PWC and Bloomberg](#)

Státy a korporace z pohledu příjmů

Země	Příjem v miliardách USD
1. USA	3363
2. Čína	2465
3. Japonsko	1696
4. Německo	1507
5. Francie	1288
6. Velká Británie	996
7. Itálie	843
8. Brazílie	632
9. Kanada	595
10. Walmart (USA)	482
11. Španělsko	461
12. Austrálie	421
13. State Grid (Čína)	330
14. Nizozemsko	323
15. Jižní Korea	304
16. China National Petroleum (Čína)	299
17. Sinopec Group (Čína)	294
18. Royal Dutch Shell (Nizozemsko, VB)	272
19. Švédsko	248
20. Exxon Mobil (USA)	246
21. Volkswagen (Německo)	237
22. Toyota Motor (Japonsko)	237
23. Apple (USA)	234
24. Belgie	232
25. BP (VB)	226
26. Mexiko	224
27. Švýcarsko	216
28. Berkshire Hathaway (USA)	211
29. Indie	200